

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра практичної психології та психодіагностики

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ СІМЕЙНОЇ КРИЗИ

галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
спеціальність	<u>053 Психологія</u>
освітньо-професійна програма	<u>Практична психологія</u>

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Психологія сімейної кризи»
підготовки бакалаврів, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки,
спеціальності 053 Психологія, за освітньо-професійною програмою
Практична психологія

Розробник:

Федоренко Р.П., кандидат психологічних наук, доцент кафедри
практичної психології та психодіагностики Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні
кафедри практичної психології та психодіагностики

Протокол № 2 від 8 вересня 2021 р.

Завідувачка кафедри:

Людмила МАГДИСЮК

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>180/ 6</u>	053 Психологія Практична психологія	Рік навчання <u>4</u>
		Семестр <u>7</u> -ий _____
		Лекції <u>20</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>20</u> год
ІНДЗ: <u>є</u>	Бакалавр	Лабораторні – <u>20</u> год.
		Самостійна робота <u>112</u> год.
		Консультації <u>8</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

ППП Федоренко Раїса Петрівна

Науковий ступінь кандидат психологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри практичної психології та психодіагностики

Контактна інформація: мобільний телефон +380 50/675-40-66; електронна адреса fedor.indira@gmail.com, Fedorenko.Raisa@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 203. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Курс спрямовано на вивчення основних категорій психології сімейної кризи як новітнього напрямку психологічної науки, психологічних життєвих ситуацій, загроз та ризиків, які впливають на функціонування сім'ї, індивідуально-психологічних якостей особистості та їх впливу на взаємодію в сім'ї, зовнішніх та внутрішніх чинників, що сприяють виникненню сімейної кризи та її перебігу, а також ознайомлення з прикладними аспектами та технологіями надання психологічної допомоги сім'ї в умовах переживання кризи.

2. Пререквізити:

Вивчення дисципліни базується на дисциплінах загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: загальна психологія, основи практичної психології, психологія сім'ї, психологічний супровід сім'ї.

3. Постреквізити: психологічне консультування, психотерапія.

4. Метою навчальної дисципліни є:

Предмет вивчення навчальної дисципліни: психологічні закони функціонування та розвитку періодів сімейних криз. Метою вивчення дисципліни є: розкрити психологічні особливості періодів сімейних криз, що пов'язані зі змінами функцій сім'ї й відповідними їм змінами в її структурі, об'єктивні і суб'єктивні умови їх розвитку.

- формування компетентності студентів в галузі психології сімейної кризи;

- сформувати у студентів базову систему наукових знань з психології сімейної кризи як новітнього напрямку психологічної науки, сучасних теорій і концепцій;

- сформувати навички аналізу проблем психології сімейної кризи, які є актуальними у сучасному суспільстві;

- підвищити рівень психологічної компетентності студентів у забезпеченні безпечної поведінки та практичної готовності особистості до здійснення безпечної професійної діяльності.

Основне завдання навчальної дисципліни – сприяти психологічній підготовленості бакалаврів до професійної діяльності. Після вивчення навчальної дисципліни «Психологія сімейної кризи» бакалаври повинні набути та отримати знання:

- ключових понять, теорій та закономірностей, що складають категоріальний апарат психологічних аспектів психології сімейної кризи;

- базових категорій психології сімейної кризи;
- особливості діагностики кризових періодів;
- визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- психологічних механізмів та закономірностей безпечної поведінки індивіда в сімейних кризових ситуаціях;
- принципів використання психологічних знань для вирішення проблем в кризових ситуаціях, які виникають у сім'ї;
- методів та способів психологічної допомоги сім'ї, які переживає кризу у стосунках.

уміння:

- аргументувати власні погляди на актуальні проблеми психології сімейної кризи;
- самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- аналізувати психологічні загрози у сімейних кризових ситуаціях;
- використовувати психологічні знання при реалізації професійних функцій;
- володіти методами психічної саморегуляції особистості;
- використовувати психологічні знання при реалізації професійних функцій.

5. Результати навчання (Компетентності)

Основним результатом навчання є знання та розуміння предметної області психології сімейної кризи та здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання:

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практичні	Лабораторні	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.							
Теоретико-методологічні засади психології сімейної кризи							
Тема 1. Психологія сімейної кризи: міждисциплінарний підхід.	24	2	2	2	20		
Тема 2. Психологія сімейної кризи як галузь психологічного знання.	25	2	2	2	20	1	
Тема 3. Кризові періоди у розвитку подружніх стосунків.	25	2	2	2	20	1	
Тема 4. Критерії діагностики кризи.	25	2	2	2	20	1	
Тема 5. Сімейні конфлікти та їх характеристика.	31	2	2	2	26	1	
Разом за модулем 1	130	10	10	10	106	4	
Змістовий модуль 2.							
Прикладні аспекти психології сімейної кризи							
Тема 6. Ревнощі та сімейна зрада.	24	2	2	2	20		
Тема 7. Нормативні сімейні кризи	25	2	2	2	20	1	
Тема 8. Ненормативні сімейні кризи.	25	2	2	2	20	1	
Тема 9. Загальні техніки консультування і техніки сімейної психотерапії.	25	2	2	2	20	1	
Тема 10. Психологічна допомога сім'ї в кризових ситуаціях.	31	2	2	2	26	1	
Разом за модулем 2	130	10	10	10	106	4	
Види підсумкових робіт							Бал
Модульна контрольна робота (МКР)							60
Практичні/лабораторні/ІНДЗ							20/10/10
Інше (додаткові бали)							3-10
Всього годин/ Балів	180	20	20		112	8	100

5. Завдання для самостійного опрацювання

1	Тема. Психологія сімейної кризи.
2	Тема. Історія розвитку шлюбних стосунків від прадавності до сучасності.
3	Тема. Бачення сім'ї та сімейної кризи в стародавності.
4	Тема. Психологічна діагностика сім'ї.
5	Тема. Діагностика сімейних відносин у період кризи.
6	Тема. Материнство й батьківство.
7	Тема. Діти без сім'ї.
8	Тема. Психологічна допомога сім'ї.
9	Тема. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних взаємин.
10	Тема. Нормативні сімейні кризи.
11	Тема. Ненормативні сімейні кризи.
12	Тема. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності.
13	Тема. Управління конфліктами.
14	Тема. Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок.
15	Тема. Стадії та форми прощення.
16	Тема. Типологія ревноців.
17	Тема. Дисфункціональні сім'ї.
18	Тема. Симптоматична поведінка членів сім'ї як наслідок сімейної кризи.
19	Тема. Сутність та управління стресом: прийоми виходу з стресових ситуацій.
20	Тема. Техніки організації бесіди в сімейній терапії.

6. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (10 год.)

Скласти психограму на подружню пару, яка перебуває у кризовому періоді: виявити конфліктні та проблемні зони, визначити методи корекційної роботи з цими парами.

Психограма подружніх взаємин

I. Соціально-економічні і демографічні характеристики:

- а) житлові умови
- б) сімейний бюджет (розмір та спосіб розподілу)
- в) стаж шлюбу
- г) вік та різниця у віці
- д) освіта
- є) рід занять
- є) кількість та вік дітей

Методи дослідження:

1. Опитування або бесіда
2. Анкета
3. Аналіз документів (напр. - особова справа учня)

II. Дошлюбні стосунки

- а) місце і ситуація знайомства
- б) перше враження один про одного (позитивне, негативне, нейтральне)
- в) тривалість періоду залицяння.
- г) ініціатор шлюбної пропозиції (чоловік, жінка інші зацікавлені особи)
- д) час обдумування шлюбної пропозиції
- є) ситуація оформлення шлюбу (як весілля)

Методи:

- I. Інтерв'ю, бесіда.

III. Мікрооточення сім'ї:

- а) склад мікрооточення (рідні, сусіди, друзі, колеги)
- б) частота контактів з представниками мікрооточення
- в) рід допомоги, отримуваної від цих осіб:
 - економічна, побутова, моральна чи емоційна підтримка:
 - обмін досвідом та знаннями:
 - спільне проведення вільного часу;

Методи:

1. Бесіда

2. Анкета "Контакти сім'ї"

IV. Стадія шлюбу:

Визначити, на якій стадії шлюбу перебуває дана пара і виявити ті проблеми, які можуть виникнути, виходячи із особливостей цієї стадії:

- за шлюбним стажем;
- за дітьми.

Методи:

1. Вільна бесіда по виділеним проблемам

V. Оцінка рівня благополуччя сімейних взаємин:

- а) визначення задоволеності шлюбом
- б) визначення психологічного клімату в сім'ї
- в) фактори ризику сім'ї
- г) потенціальний ініціатор конфлікту

Методи:

1. Опитувальник задоволення шлюбом
2. Вимір установок сімейної пари
3. Методики на діагностику подружньої сумісності:
 - на сексуальну сумісність
 - на діагностику темпераменту, характеру.
4. Методика "Конструктивно-деструктивна сім'я".

VI. Оцінка окремих феноменів подружніх взаємин:

- а) визначення конфліктності (методика Томаса: характер взаємодії в конфліктній парі або ситуації)
- б) визначення функціонально-рольової узгодженості (методика "Розподіл ролей»)
- в) визначення емоційного стану в сім'ї (методика "Типовий сімейний стан", методика Розенцвейга, тест Люшера, "Спілкування в сім'ї")
- г) діагностика взаєморозуміння ідеального образу партнера: (методика Лірі).

VII. Дослідження індивідуально-психологічних особливостей подружжя:

Мета: визначення подружньої сумісності:

- вироблення напрямків корекційної роботи з подружньою парою: (методика Лічко, методика на визначення самооцінки, методи рівня приязні;
 - особистісні якості: методика Кеттела, Айзенка, Сонді).

VIII. Дослідження сімейного дозвілля, інтересів, цінностей:

Методики: "Опитувальник ціннісних орієнтацій", опитувальник "Інтереси та дозвілля".

ІХ. В результаті аналізу всіх аспектів подружжя всі дані зводимо в психограму подружжя.

В ній вказується наступне:

1. Кризовий період, на якому перебуває подружжя, його опис, особливості перебігу.
2. Потенційний ініціатор конфлікту в кожній із зон.
3. Рівень психологічної сумісності.
4. Загальний прогноз відносин в парі.
5. Рекомендації по корекційній роботі з парою і кожним з них окремо.

Політика викладача щодо студента: відвідування занять є обов'язковим. За умови відвідування та якісної підготовки до занять студент може набрати максимальну кількість балів поточного оцінювання. За наявності об'єктивних причин (відрадження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу, навчатися он-лайн. За бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт.

МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Оцінювання знань студентів відбувається на семінарах та лабораторних заняттях, контрольних роботах, заліку; також оцінюються завдання для самостійної роботи та індивідуальні завдання, що виконуються студентами протягом семестру.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється на кожному семінарському та лабораторному заняттях за результатами виконання практичних завдань й усних відповідей студентів із теми, що вивчається.

Усні відповіді студентів за кожне семінарське та лабораторне заняття першого – другого змістових модулів оцінюється таким чином:

1 бал виставляється за поверхневу відповідь на основі прочитаної лекції: відповідь хаотична, фрагментарна, відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті, без використання демонстраційного матеріалу; **2 бали** студент отримує в тому разі, якщо ця відповідь правильна, чітка, структурована, логічна, повна. **1 бал** студент отримує за лабораторне заняття, на якому демонструє уміння правильного використання методів та методик діагностики в практичній діяльності, з творчими пропозиціями та інтерпретаціями.

Максимально за усні відповіді на практичних та лабораторних заняттях першого-другого змістовних модулів студент може набрати 30 балів.

Виконання ІНДЗ передбачає оцінювання у сумі до 10 балів.

Проміжний модульний контроль (залікова модульна контрольна робота).

Змістовий модуль №1 завершується тестовою контрольною роботою, яка передбачає вибір студентами правильної відповіді на поставлене питання. Загальна максимальна кількість балів – 30. Змістовий модуль №2 завершується модульною контрольною роботою, містить 2 теоретичні питання і одне практичне завдання, яке передбачає психологічний аналіз запропонованої ситуації. Кожне запитання, як і практичне завдання, оцінюється максимально в 10 балів. Загальна максимальна кількість балів – 30. Загалом за проміжний модульний контроль студент може максимально набрати 60 балів.

Загальна сума балів визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність, проміжний модульний контроль й індивідуальну роботу. Максимальна кількість балів, які студент може набрати за результатами оцінювання всіх видів навчальної діяльності, дорівнює 100.

Разом з тим, здобувачам нараховуються додаткові бали з дисципліни за участь у заходах, які організуються кафедрою, а саме: науково-дослідна робота, за підготовку наукових статей, відповідно до тематики, що вивчається; розробку тренінгових занять до розділів курсу; підготовку матеріалів та доповідей на наукових конференціях, семінарах; участь у роботі Психологічного фестивалю; навчання на курсах підвищення професійної компетентності. Загальна кількість додаткових балів, яку здобувач може отримати протягом вивчення навчальної дисципліни, становить від 3 до 10.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- Списування під час модульних контрольних робіт заборонене.

- Письмові роботи студента обов'язково проходять перевірку на наявність плагіату (допускається не більше 20 % текстових запозичень).

- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%8>

[1%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf](#));

- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дедайнів та перескладання: Максимально оцінюється робота студента на занятті (за умови успішної відповіді). За наявності об'єктивних причин (відрадження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем, або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо). Залік відбувається у формі усного опитування. Студент може не складати залік, якщо за результатами поточного оцінювання та модульної контрольної роботи набирає 75 і більше балів.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси:

Основна література

1. Бріш К. Г. Розлади прив'язаності: від теорії до терапії: посібник. Львів, 2012. 314 с.
2. Варга А. Я. Системная семейная психотерапия: краткий лекционный курс. Санкт-Петербург: Речь. 2001. 144 с.
3. Оліфірович Н.І., Зінкевич-Куземкіна Т.А., Велента Т.Ф. Психологія сімейних криз: навч.підручник. Санкт-Петербург: Речь, 2006. 360 с.
4. Психологія сім'ї: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. В. Помиткіна та ін. Київ: НАУ, 2011. 271 с.
5. Психологія сімейних взаємин: нав.посіб. / заг. ред. М. С. Корольчука. – Київ:Ніка-Центр, 2010. 296 с.
6. Седих К. В. Психологія сім'ї: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2015. 192 с.
7. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї [Текст]: навч. посіб. Кременчук: Щербатих О. В., 2015. 135 с.
8. Федоренко Р. П. Психологія молодшої сім'ї і сімейна криза: моногр. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин.держ.ун-ту імені Лесі Українки, 2007. 168 с.
9. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молодшої сім'ї: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 308 с.
10. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молодшої сім'ї: монографія. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.
11. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї [Текст]: навч. посіб. Вид. 2-ге, змін. та доповн. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.
12. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї [Текст]:навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 364 с.
13. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості: навчальний посібник. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.
14. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений: курс лекций. Москва, 2000.
15. Шнейдер Л. Б. Семейная психология: учеб. пособ. для вузов. Изд. 3-е. Москва: Академ. проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2007. 736 с.
16. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология семьи и семейная психотерапия. Санкт-Петербург: Питер. 1999. 656 с.

Додаткова література:

1. Алешина Ю. Е., Гозман Л. Я., Дубовская Е. М. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений. Москва: Изд-во Моск, ун-та, 1987. 120 с.
2. Алешина Ю. Е. Цикл развития семьи: Исследования и проблемы. *Вестник Моск, ун-та. Психология*. Сер. 14. 1987. № 2. С. 60–72.
3. Боуен М. Теория семейных систем. Основные понятия, методы и клиническая практика. Москва: Когито-Центр. 2005. 496 с.
4. Брайзендайн Л. Женский мозг. Москва, 2006. 317 с.
5. Винникот Д. В. Разговор с родителями. Москва, 2007. 96 с.
6. Говорун Т. В., О. М. Кікінеджі. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. 384 с.
7. Грэй Д. Мужчины с Марса, Женщины с Венеры. Москва, 2005. 352 с.
8. Добродняк А. А. Этапы развития семейной психотерапии и параллели с другими методами психотерапии. *Сучасна сім'я. Освіта. Медицина. Психологія. Психотерапія. Можливості співпраці: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Полтава, 2006. С. 47–50.
9. Дружинин В.И. Психология семьи. Москва: КПС, 1996. 160 с.
10. Засекіна Л. В., Магдисюк Л. І. Психологічна готовність особистості до виходу на пенсію: монографія. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2018. 290 с.
11. Кон І. С. Стать та Ідентифікація. Москва, 2000. 214 с.
12. Магдисюк Л. І., Супрунович К. М. Булінг як спосіб самозахисту підлітків. *Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минавшина, сучасність, майбуття*. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. С. 148–150.
13. Магдисюк Л. І., Мельник А.П., Ключко Л.Ф. Вплив успішності емоційно-психологічного клімату на девіантну поведінку підлітків. *Психологія: реальність і перспективи*. Вип. 14. Рівне: РДГУ, 2020. С. 160–165.
14. Магдисюк Л. І. Діагностика психологічної готовності до виходу на пенсію осіб пізньої зрілості. *Наука і освіта [науково-практичний журнал]*. 2016. № 2-3. С. 144-149.
15. Магдисюк Л. І., Головій І. І. Надання психологічної допомоги, спрямованої на покращення міжособистісного спілкування осіб пізньої зрілості та їх сімей. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka* # 51 (01/2020): Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour». 2020. S. 100-103.
16. Магдисюк Л. І., Цесля Т. Психологічна готовність молоді до раннього шлюбу. *Практична психологія сучасності ресурси та перспективи*. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. С. 163–166.
17. Магдисюк Л. І., Павлова Б. В. Психологічна допомога дитині та сім'ї у подоланні девіантної поведінки. *Актуальні ідеї К. Д. Ушинського в контексті*

навчання й виховання української молоді: збірник матеріалів Четвертих педагогічних читань здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Початкова освіта» та науковців-дослідників психолого-педагогічної спадщини Ушинського. Луцьк: Волиньполіграф, 2020. С. 57–60.

18. Магдисюк Л. І., Блаватна О. Б. Психологічна допомога сім'ї, яка виховує дитину із затримкою психічного розвитку. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka* # 52 (02/2020): Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour». 2020. S. 64-66.

19. Магдисюк Л. І. Психологічна корекція особистісної сфери підлітків та молоді. *Освіта та розвиток обдарованої особистості: щоквартальний науково-методичний журнал*. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2019. № 2 (73), II квартал. С. 64-72.

20. Магдисюк Л. І. Психологічно-профілактична корекція адикцій у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (комп'ютерна залежність). *Освіта та розвиток обдарованої особистості: щоквартальний науково-методичний журнал*. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2020. № 3 (78), III квартал. С. 82-89.

21. Магдисюк Л. І., Мельник А. П. Психологія вразливих груп: методичні рекомендації до курсу «Психологія вразливих груп». Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 24 с.

22. Магдисюк Л. І., Мельник А. П. Психологія роботи з групами ризику: методичні рекомендації до курсу «Психологія роботи з групами ризику». Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 20 с.

23. Магдисюк Л. І., Ковальчук Л. І. Психолого-педагогічні особливості виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку в колі сім'ї. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka* # 53 (03/2020): Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour». 2020. S. 89-92.

24. Магдисюк Л. І., Цесля Т. І. Фактори, що обумовлюють психологічну готовність молоді до шлюбно-сімейних відносин. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka* # 52 (02/2020): Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour». 2020. S. 67-70.

25. Малкина-Пых И. Г. Семейная терапия. Справочник практического психолога. Москва: Эксмо, 2005. 992 с.

26. Мартель Б. Сексуальность, любовь и Гештальт. Санкт-Петербург: Речь, 2006. 192 с.

27. Москаленко В.Д. Зависимость: семейная болезнь. Москва: ПЕР СЭ, 2002. 336 с.

28. Николс М. Теоретический контекст семейной психотерапии. Санкт-Петербург: Питер, 2000. С. 27–57.

29. Психологічна допомога в клініці: навчально-методичний посібник / Р. П. Федоренко та інші. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 224 с.
30. Райгородский Д. Я. Родители и дети. Самара: БАХРАМ-М. 2003. 672 с.
31. Роджерс К. Консультирование и психотерапия. Москва: Апрель Пресс Эксмо, 2000. 328 с.
32. Семиченко В. А., Заслуженюк В. С. Родина в житті людини. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: навч.посібник. Київ: Веселка,1998. 327 с.
33. Сатир В. Вы и ваша семья. Москва: Апрель-Пресс. 2000. 320 с.
34. Седих К. В. Психологія взаємодії систем: «сім'я і освітні інституції»: монографія. Полтава: Довкілля. 2006. 260 с.
35. Седых К. В. Делинквентный подросток: учебное пособие по психопрофилактике, диагностике и коррекции отклоняющегося поведения подростков для социальных педагогов, студентов педагогических, психологических, юридических специальностей, интернов-психиатров. Полтава, 1995. 161 с.
36. Эйдемиллер Э.Г., Александрова К.В., Юстицкис В. Семейная терапия: хрестоматия. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 806 с.
37. Семиченко В. А., Заслужнюк В. С. Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. Київ: Веселка, 1998. 214 с.

Інтернет-ресурси

- <http://www.isras.ru/>
- <http://www.voppsy.ru/>
- <http://www.psychology.ru/>
- <http://www.psycheya.ru/>
- <http://psychology.vuzlib.net/>
- <http://www.psychе.ru/>
- <http://www.flogiston.ru/>
- <http://www.i-u.ru/biblio>

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Місце психології сімейної кризи у психології як науці.
2. Психологія сімейної кризи: предмет і завдання дисципліни.
3. Визначення поняття «криза», «сімейна криза».
4. Сім'я та сімейна криза в сучасному світі.
5. Історія розвитку шлюбних стосунків від прадавності до сучасності.
6. Бачення сім'ї та сімейної кризи в стародавності.
7. Поняття сім'ї та сімейної кризи у Середньовіччі.
8. Шлюб як основа сім'ї.
9. Національні особливості сімейних стосунків.
10. Особливості розвитку української сім'ї.
11. Сім'я і її характеристики.
12. Особливості сучасної сім'ї.
13. Проблеми сучасної молодії української сім'ї.
14. Материнство й батьківство.
15. Діти без сім'ї.
16. Психологічні особливості багатодітної сім'ї.
17. Психологічні особливості батьківського ставлення до єдиної дитини.
18. Особливості подружніх стосунків в сім'ях, що мають хвору дитину.
19. Теорії криз.
20. Діагностика структури сім'ї.
21. Вивчення сімейної історії.
22. Діагностика подружніх взаємовідносин.
23. Дослідження сім'ї, яка очікує на дитину.
24. Діагностика відносин між батьками та дітьми.
25. Діагностика емоційного стану членів сім'ї.
26. Сімейні конфлікти та їх характеристика.
27. Види сімейних конфліктів.
28. Мотивація сімейних конфліктів та їх причина.
29. Моделі поведінки в сімейних конфліктах.
30. Сімейна сварка.
31. Сімейні стреси та емоційне вигорання.
32. Неблагополучні сім'ї.
33. Нормальні та патологічні ревності як надцінні ідеї.

34. Поняття про нормативні сімейні кризи.
35. Повторний шлюб.
36. Тлумачення поняття подружня невірність (А. Волкова, А. Варга).
37. Мотиви позашлюбних зв'язків (А. Волкова).
38. Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок (Лосева).
39. Стадії та форми прощення (Р. Енрайт).
40. Прийняття прощення.
41. Ненормативні сімейні кризи.
42. Зрада.
43. Розлучення.
44. Тяжка хвороба.
45. Інцест.
46. Смерть члена сім'ї.
47. Насилля в сім'ї.
48. Дисфункціональні сім'ї.
49. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин.
50. Загальні принципи, напрямки і види надання психологічної допомоги сім'ї.
51. Психологічна допомога при нормативних сімейних кризах.
52. Психологічна допомога при ненормативних сімейних кризах.
53. Психологічний портрет «проблемної» сім'ї.
54. Методи корекції шлюбно-сімейних стосунків.
55. Різновиди психологічної допомоги дітям жертв насильства.
56. Психотерапія дітей у ситуації розлучення батьків.
57. Психологічна допомога сім'ї з дитиною з особливими потребами (інвалідом).
58. Психологічні аспекти посттравматичних ситуацій та їх психологічний супровід.
59. Сутність та управління стресом: прийоми виходу з стресових ситуацій.
60. Технології психічного самозбереження.